

УДК: 334.722

ФАКТОРИ ТА ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Яворська Т. І., д.е.н.

Щербак В. В., студент магістратури Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь, Україна

Summary: The state of small business and the main problems of its development are considered. Sectoral concentration of small and medium enterprises is investigated. The main obstacles for the small business development are analyzed. The factors influencing the improvement of the business climate in the city are highlighted. Keywords: small business, activities, business climate, survey of entrepreneurs.

Постановка проблеми. Малий бізнес має значний вплив на економічні та соціальні процеси. Малі підприємства не вимагають великих стартових інвестицій і гарантують високу швидкість обороту ресурсів, здатні швидко вирішувати проблеми реструктуризації економіки, формування і насичення ринку споживчими товарами в умовах дестабілізації економіки і обмеженості фінансових ресурсів [1]. Внесення змін до законодавства (особливо податкового), повинні покращити розвиток сектору малого бізнесу. Тому особливої актуальності набуває аналіз факторів та перешкод, постійне дослідження стану малого підприємництва, проведення опитування підприємців, особливо на регіональному рівні.

Основні матеріали дослідження. Одним із критеріїв розвиненості країни є частка малих підприємств у структурі економіки, розмір якої в державах з розвинутою ринковою економікою перевищує 90 %. На перший погляд, Україна має відповідну частку. Проте детальний аналіз стану економіки показує, що ситуація суттєво не змінилася і досі розвиток малого бізнесу залишається на низькому рівні. На це впливає низка проблем, які залишаються невирішеними: не покращилися умови створення та функціонування малого бізнесу, податкова політика держави не орієнтована на розвиток підприємництва, неефективно реалізуються програми підтримки малих підприємств, не визначено галузеві пріоритети. Основними видами діяльності у сфері малого бізнесу в Україні, як і в країнах ЄС, є торгівля, будівництво, фінансова діяльність та сфера послуг (ремонтні роботи, перукарські та освітні послуги, кафе у курортних і придорожніх зонах, ремісництво). Частка малих та середніх підприємств Запорізької області за 2016 рік становила 99,8 %. Їх кількість склала 13455 од., з яких більшість зосереджені у галузях торгівлі (27,3 %), сільського господарства (19,6 %), промисловості (13,5 %), 10,4 % займаються операціями із нерухомим

майном. Менш за все малі та середні підприємства зайняті у сферах освіти, мистецтва, спорту, розваг та відпочинку (0,45 %), фінансової та страхової діяльності (0,68 %). Проведене опитування суб'єктів малого бізнесу у м. Мелітополі Запорізької області показало, що більшість з його учасників є представниками торговельних структур (33,3 %), сфери послуг (23,5 %), сільського господарства (14,4 %). Вагоме місце займає виробництво продуктів харчування (7,2 %), промислове виробництво (5,9 %), будівельна сфера (3,9 %) та туристичні послуги (3,3 %). По 1,3 % відповідно займають суб'єкти підприємництва, які надають консалтингові, транспортні та послуги в сфері проектування і охороні здоров'я. В умовах сучасних трансформацій в українській економіці на розвиток малого бізнесу впливають різні фактори, що успадковані від специфічного минулого, від відсутності послідовної і виваженої економічної політики державних органів влади тощо. За ступенем впливу можна виділити чинники, які сприяють становленню і розвитку малого бізнесу і чинники, які стримують його розвиток. За результатами «Опитування керівників підприємств», яке проводив Світовий економічний форум, основними негативними факторами для ведення бізнесу в Україні є корупція (14,0 % від загальної кількості респондентів), нестабільність політики (13,2 %), інфляція (11,9 %), неефективний державний апарат (11,4 %) та відсутність доступу до фінансування (11,2 %). Підприємці м. Мелітополя, відповідаючи на запитання про фактори, які мають негативний вплив на розвиток їх бізнесу, в першу чергу відзначили негативний вплив загальної економічної ситуації (81 % опитаних). Наступними за значимістю перешкодами у веденні бізнесу є висока вартість енергоносіїв (48 %) та податковий тиск (39 %). Практично кожен третій з опитаних вказав причини пов'язані із високими виробничими витратами, серйозною конкуренцією та недосконалістю законодавчої бази. Майже для п'ятої частини опитаних перешкодами для розвитку бізнесу є такі чинники як наявність корупції та нестача кваліфікованої робочої сили. Сімнадцяти відсоткам опитаних респондентів не дають розвиватися застарілі засоби виробництва, 16 % - низький рівень співпраці влади з бізнесом, 13 % - вартість робочої сили та недоступність кредитних коштів, 12 % - поганий бізнес-клімат. Водночас, обмеження, пов'язані із наявністю іноземної конкуренції та адміністративним тиском з боку органів влади були відзначені відповідно 6 і 4 % опитуваних. Аналіз результатів опитування підприємців м. Мелітополя показав, що у більшості відповідей вони збігаються із загальноукраїнськими тенденціями. Так наявність корупції як негативного чинника розвитку у м. Мелітополі виділило на 4 % більше респондентів, ніж в середньому по Україні, недоступність кредитних коштів (відсутність доступу до фінансування) – на 3,8 %. При цьому, податковий тиск за результатами «Опитування керівників підприємств» не є основним негативним фактором розвитку бізнесу в Україні. Підприємці м. Мелітополя на цю за значимістю перешкоду віднесли

37 %. Для прикладу, у Польщі 70 % власників малих та середніх підприємств вважають високі податки як бар'єр для розвитку бізнесу [3]. Для поліпшення бізнес-клімату в місті, з точки зору більшості опитаних респондентів (61 %), в першу чергу необхідно надати фінансові пільги і стимули для місцевого бізнесу. Підприємці м. Мелітополя оцінили наскільки ті чи інші зусилля місцевої влади здатні поліпшити бізнес-клімат. Двадцять п'ять відсотків опитаних віддали перевагу діяльності центру сприяння бізнесу, 22 % - забезпеченню прозорості при наданні земельних ділянок, 16 % - розвитку робочої сили. Найменшу роль у поліпшенні бізнес-клімату, на думку підприємців, відіграють надання маркетингової підтримки та розвиток бізнесінкубаторів (по 12 %) або створення спеціального підрозділу з економічного розвитку в органах влади (10 %).

Висновки. Встановлено, що основними перешкодами для розвитку малого бізнесу у м. Мелітополі, опитані представники підприємницьких структур вважають загальну економічну ситуацію в країні, високу вартість енергоносіїв та податковий тиск. Суб'єктів підприємництва також турбують високі виробничі витрати, серйозна конкуренція та недосконала законодавча база. Серед перспективних шляхів розвитку суб'єктів бізнесу у м. Мелітополі перше місце займає охоплення нових ринків збуту (42 %), друге – розширення асортименту продукції (37 %), третє – розвиток технічної бази (34 %). Відповідно більшість опитаних респондентів для поліпшення бізнес-клімату у першу чергу бачать необхідність у наданні фінансових пільг і стимулів для місцевого бізнесу, створення центру сприяння бізнесу, забезпечення прозорості при наданні земельних ділянок, підвищення кваліфікації робочої сили.

Список літератури 1. Папп В. В. Сучасний стан і тенденції розвитку малого підприємництва в Україні БІЗНЕСІНФОРМ № 6 '2013, с. 160-164. 2. Юрій К. К. Особливості фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні / К. К. Юрій // Вісник ХНУ. – № 4. – Т. 2. – 2016. – С. 243-246. 3. D. Grodzka, Zatory płatnicze jako bariera rozwoju przedsiębiorstw (MSP) [w:] Varia. Z prac Biura Analiz Sejmowych, E. Karpowicz (red.), Studia BAS, Warszawa 2007, s. 81–100.